

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

רובן זבים ומיעוטן טמאי מת

(פ' א') איתמר, היו רובן זבין (דלא מצו למיעבד בראשון), ומיעוטן טמאי מתים -

(4) אמר רב: אותן טמאי מתים אינן עושין את הפסח לא בראשון ולא בשני.

בראשון לא עבדי, דהוו מיעוטא, ומיעוטא לא עבדי בראשון.

בשני נמי לא עבדי, דכל היכא דעבדי ציבור בראשון, עביד יחיד (כשהיה טמא) בשני. כל היכא דלא עבדי ציבור בראשון, לא עביד יחיד בשני.

(2) אמר להו שמואל: זילו אמרו ליה לאבא: "ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו" מאי עבדת ליה (אלא יעשו מיעוט טמאי מתים במועדו).

שיטות הראשונים

יחיד טמא נדחה לפסח שני רק כשעשו הציבור פסח ראשון: פסק הרמב"ם כרב, וכתב, "היו רב הקהל זבים ומצרעים ובועלי נדות ומעוטן טמאי מת - אותם טמאי מת אין עושין בראשון, לפי שהם מעוט, ואינן עושין את השני, שאין היחידים עושין את השני אלא בזמן שעשו רב הקהל את הראשון, וכאן, הואיל ולא עשו רב הקהל בראשון, לא יעשו אלו המעוט הטמאים למת את השני".²

רובן טמאי מתים ומיעוטם זבים

(פ' א') איתמר, היו רובן טמאי מתים ומיעוטן זבין -

(4) רב הונא אמר: אין תשלומין לפסח הבא בטומאה (ואין הזבין עושין את השני, אפילו טהור).

(2) ורב אדא בר אהבה אמר: יש תשלומין לפסח הבא בטומאה.

נימא בהא קמיפלגי, דמאן דאמר אין תשלומין לפסח הבא בטומאה, קסבר טומאה דחוייה היא בציבור (ובקושי הותר להקריבו, הלכך לא משוינן להו בטהורים למידחי טמאין לשני). ומאן דאמר יש תשלומין לפסח הבא בטומאה, קסבר טומאה הותרה בציבור (ומשונין להו בטהורין, ודחו זבין לשני).

אמרי: לא, דכולי עלמא טומאה דחוייה בציבור, ובהא פליגי, מר (רב הונא) סבר טהרה מדחיא, טומאה לא מדחיא (רק פסח הנעשה בטהרה דוחה את שאינם ראויים, לפסח שני). ומר (רב אדא בר אהבה) סבר אפילו בטומאה נמי מדחיא.

¹ במדבר, פר' בהעלותך, טב.

² מצד הסברא, לכאורה גם כשטומאת היחיד אינה טומאת מת, אלא טומאה אחרת, אין היחיד עושה פסח שני כאשר לא עשו רב הקהל בראשון. אמנם ראה להלן (פ' ב', סוגיית שליש זבים וכו'), שדעת המאירי שדין זה דווקא בטומאת מת. מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח ז, ד).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

תשלומין לפסח הבא בטומאה: פסק הרמב"ם כרב הונא, וכתב, "היו רב הקהל טמאי מת ומעוט זבים וכיוצא בהם - טמאי מת עושין את הראשון, והזבין וכיוצא בהם אינם עושין לא את הראשון ולא את השני: אינם עושין בראשון, שאין נדחית בצבור אלא טמאת המת בלבד; ואינם עושין בשני, שאין עושין פסח שני אלא אם בא הראשון בטהרה, אבל אם נעשה ראשון בטמאה - אין שם פסח שני".³

שליש זבים, שליש טהורים, ושליש טמאי מתים

(פ' ב') איתמר, היו שלישיתן זבין, ושלישיתן טהורין, ושלישיתן טמאי מתים -

א"ר מני בר פטיש: אותם טמאי מתים אינן עושין לא את (הפסח) הראשון ולא את השני.

(ומבאר) בראשון לא עבדי (טמאי המתים, כי) הגדילו (התוספו) זבים על הטהורים, דלא עבדי בטומאה (הזבים). הוה ליה טמאי מתים מיעוטא, ומיעוטא לא עבדי (בטומאה) בראשון.

בשני לא עבדי (טמאי המתים) נצטרפו זבים עם טמאי מתים דלא עבדי בראשון, והווי להו רובא (רוב ציבור), ורובא לא מידחו לפסח שני.⁴

שיטות הראשונים

מיעוט טמאי מתים, שבצירופו נהיה רוב טמאים: כתב הרמב"ם, "היו שליש הקהל טהורים, ושליש זבים וכיוצא בהם, ושליש טמאי מת - אותם טמאי מת אין עושין לא את הראשון ולא את השני: אינם עושין ראשון, שהרי הם מועטים לגבי טהורים עם הזבים; ובשני לא יעשו, שהרי מעוט עשו בראשון, כמו שבארנו (לעיל, ד)."⁵

האם שליש הזבים עושים פסח שני: דעת המאירי שהזבים שהם מיעוט, נדחים לפסח שני. בניגוד לטמאי מת שאין עושין לא ראשון ולא שני.⁶ וכתב שיש מפרשים שאף הזבים אין עושין את השני, מאותו טעם של טמאי המת.⁷

רוב אינו נדחה לפסח שני: כתב המאירי שכלל זה תקף גם לגבי שאר טומאות. ומאידך, אין הטומאה נדחית להתיר עשיית פסח בטומאה לציבור, אלא בטומאת מת. 'ונמצא, שאם היו כל הצבור זבים ומצורעים ובעלי נדות, אין עושין פסח כלל. לא בראשון, שאין טומאה זו דחוייה. ולא בשני, שאין צבור נדחה'.⁸

³ מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח ז,ה).

⁴ כתבו תוספות (ד"ה בראשון), נראה לר"י דסבירא ליה כרב, ולא כשמואל דאמר ויעשו את הפסח במועדו מאי עבדת ביה, דלדידיה כיון שאין רוב טהורין, לא מידחו טמאים לפסח שני.

⁵ נקט הרמב"ם את הטעם שהוזכר לעיל, ברובם זבים ומיעוט טמאי מתים שאין עושין את הפסח אפילו בשני, הואיל ולא עשו רוב ציבור בראשון. ולא כתב את הטעם שבגמרא דרובא לא מידחו לפסח שני. מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח ז,ו).

⁶ שאם היו עושים את השני, נמצא רוב צבור עושים את השני, ואין צבור נדחה לפסח שני. מאירי.

⁷ אלא שבטמאי מתים הוצרך לפרש הטעם מפני מה אינו עושה את הראשון, אבל בזבים אינו צריך.

⁸ מקורות: מאירי (פ' א', ד"ה כבר ביארנו שאין הטומאה).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

קרבן פסח של יחיד שהוקרב בטומאה

(פ' ב') **משנה:** הפסח שנזרק דמו, ואח"כ נודע שהוא טמא, הציץ מרצה (עליו).

(המשך **משנה:**) נטמא הגוף (נטמאו בעליו טומאת הגוף במת), אין הציץ מרצה (וחייב לעשות פסח שני. דהא בשעת זריקה לאו בר מיעבד פסח הוא, דרחמנא דחייה). מפני שאמרו: הנזיר (שנטמא במת קודם הבאת קרבנותיו) ועושה פסח (יחיד), הציץ מרצה על טומאת הדם, ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף.

(ומדייק) טעמא (שהציץ מרצה) דנזרק הדם ואח"כ נודע. אבל נודע (שהוא טמא) ואח"כ נזרק, לא מרצה (הואיל ונזרק שלא כדין במזיד).

ורמינהו: על מה הציץ מרצה, על הדם ועל הבשר ועל החלב (של קרבן) שנטמא, בין (שזרקו) בשוגג, בין במזיד, בין באונס, בין ברצון. בין ביחיד, בין בציבור (הרי שאף במזיד הורצה)!

(4) אמר רבינא: (לעניין) טומאתו בין (נטמא) בשוגג, בין במזיד הורצה. (לעניין) זריקתו, בשוגג הורצה, במזיד לא הורצה.

(2) רבי שילא אמר: זריקתו, בין בשוגג בין במזיד הורצה (ומתניתין לאו דווקא נקט נזרק ואח"כ נודע). טומאתו, בשוגג הורצה, במזיד לא הורצה.

שיטות הראשונים

האם מדובר בטומאת בשר או בטומאת דם: רש"י פירש, נזרק דמו ואחר כך נודע שהוא טמא, הדם או הבשר. הציץ מרצה, ופטור מפסח שני (אבל אסור באכילה).⁹ וכן דעת הרמב"ם.¹⁰ ודעת ריב"א דלא מיירי מתניתין אלא בטומאת דם, ומותר הבשר באכילה.¹¹ אבל כשנטמא הבשר, לרבנן דרבי נתן הסוברים אכילת פסח מעכבת, לא יצא ידי חובתו.¹²

זריקתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה: פסק הרמב"ם כרבינא, וכתב, "בשר הפסח שנטמא, ונודע לו קדם זריקה - אף על פי שהאמורין טהורין, לא יזרק את הדם, שאין הפסח בא אלא לאכילה; ואם זרק - לא הורצה. ואם לא נודע לו עד שנזרק הדם - הורצה; שהציץ מרצה על שגגת הבשר שנטמא, ואינו מרצה על הזדון."¹³

על מה הציץ מרצה: כתב הרמב"ם, "וכן הציץ מרצה על טמאת דברים הקרבים, שנאמר: 'והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים' (שמות כח, לח). אבל אינו מרצה על טמאת הנאכלין, ולא על טמאת האדם שנטמא בטמאה ידועה, אלא אם כן היתה הטמאה הדחוייה בצבור, שהציץ מרצה עליה."

⁹ ונמצא לפיו, שהדיון במשנה מתייחס לשאלה אם נפטר מפסח שני. אבל באכילה ודאי אסור. ולפי רבינא שמחלק בין נטמא בשוגג למזיד, אזי כשנטמא במזיד לא יצא ידי חובת קרבן פסח, וחייב בפסח שני.

¹⁰ הרמב"ם (ראה לשונו בפסקה הבאה) פסק כרבנן דרבי נתן, שאכילת הפסח מעכבת. מאידך, אם היה ריצוי ציץ, אף שהבשר טמא, ואינו מותר באכילה (כפי שמבואר בהמשך ההלכה הנ"ל, עיי"ש), לעניין זה מרצה הציץ על שגגת הבשר שנטמא.

¹¹ ואם נודע ואחר כך נזרק, אסרו חכמים הבשר באכילה, אף שלא נטמא, אבל פטור מלעשות פסח שני. ונמצא לפיו, שהדיון במשנה מתייחס להיתר אכילה. אבל בכל מקרה פטור מלעשות פסח שני, אפילו כשנזרק במזיד.

¹² אפילו אם נודע הדבר אחר זריקת הדם (והזריקה היתה כהוגן, שהדם לא נטמא), לא יצא וחייב לעשות פסח שני. ואפילו כשהיה בשוגג. ליקוטי הלכות (וראה 'זבח תודה', ד"ה וכל זה).

¹³ מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח דב).